

(extracte del document, La Segona República)

1.1. L'ensenyament en temps de la República

Per entendre l'ensenyament en temps de república a Vilanova i la Geltrú cal recular uns anys, per copsar la singularitat de les fases anteriors i veure com l'ensenyament republicà va penetrar a la ciutat. A part de les referències que tenim dels primers ensenyaments a Vilanova, que daten del segle XVI, no és fins la segona meitat del segle XIX que l'ensenyament experimenta canvis notables. En aquest sentit, la nostra ciutat és un clar reflex de les noves línies d'actuació que s'estan endegant al país. També és en aquest període que la qüestió educativa comença a preocupar a la burgesia catalana, i això es pot constatar a les Bases de Manresa de 1892, on es demana ensenyament públic a Catalunya. A l'inici del segle XX es començaran a percebre les primeres innovacions més destacades, les primeres colònies, activitats fora de l'aula, però amb una educació encara molt deficitària.

No és fins als anys vint que succeeixen els canvis més destacats a nivell educatiu tan a la localitat com a Catalunya. El 1918 es comença a canviar l'enllumenat de gas fet que possibilita l'accés a l'estudi d'obreres a la nit, i també es va arranjar un part del Castell de la Geltrú per a ser destinat com a escola pública. El 1919 naixia l'acadèmia Carbonell com a escola privada i no confessional. Així mateix, Judith Barbacil¹ apunta a *Els nostres records d'escola* (2008) que tots aquests canvis es repeteixen a tot un seguit de factors que es visualitzaran en temps republicans, com ara: la catalanització de l'escola, la renovació pedagògica amb una escola nova que adopta unes tendències que vénen d'Europa, o la penetració de metodologies i de tècniques estrangeres, factors que provocaran que la renovació catalana es caracteritzi, per damunt de tot, per la importació i adaptació dels corrents pedagògics moderns.

Amb la república es promulgava un nou model d'escola que pretenia ser igualitària amb accés a tothom i amb garantia d'oportunitats. En línies general, cal assenyalar que els anys de la República són uns dels més fructífers

---

¹ BARBACIL, JUDITH. (2008) *Els nostres records d'escola*. Ajuntament de Vilanova i la Geltrú. núm 7. (Col·lecció: La Memòria del Futur) Taller Història a les nostres mans – Dones amb memòria.

pedagògicament parlant. L'objectiu dels mestres de la República era el de ser formadors de persones. A Vilanova l'escola pública era la mateixa a finals el 1931 que a finals del segle XIX.

A Vilanova hi havia tres escoles unitàries de nois –una d'elles de grau superior–, tres de noies i dues de parvulari. La seva situació física era comuna, locals o pisos poc adequats. L'any 1932 el Ministeri d'Instrucció Pública va dotar Vilanova, i a petició de l'Ajuntament, de sis places de mestre per a nois i sis per a noies. A aquesta petició se'ls va afegir la creació de 12 escoles graduades en locals provisionals habilitats per l'Ajuntament, sis de femenines i sis de masculines, que van trencar la pràctica que l'escola pública fos sempre unitària.

L'escola graduada de les noies es va instal·lar a les “carnisseries velles” o ateneu vell, al carrer de Sant Pere, i més tard es va traslladar al carrer de l'Aigua núm. 33, i la dels nois a l'Ateneu, al núm. 10 de la rambla Principal. Totes les escoles anteriors seguiren funcionant.

L'any 1931-32 el nombre total d'alumnes era de 2457, nombre inferior perquè no s'hi van incloure els alumnes més grans de 16 anys. Durant el curs escolar 1932-33 els cens general és de 16.459 alumnes. La població escolar fins als 14 anys és de 2625. El nombre d'escoles oficials és de quatre per a nois i quatre per a noies i dues de pàrvuls. Pel que fa a les particulars, n'hi ha tretze (dues per a nois i quatre per noies) aquestes són escoles religioses. De seglars n'hi ha 5 de nois i 2 de noies. El total de la població escolar oficial és de 718 i a la privada de 1507.

BARBACIL, JUDITH. (2008) *Els nostres records d'escola*. Ajuntament de Vilanova i la Geltrú. núm 7. (Col·lecció: La Memòria del Futur) Taller Història a les nostres mans – Dones amb memòria. pg. 42-43

Una de les obres arquitectòniques d'aquest període serà la construcció de l'actual escola Pompeu Fabra, que havia de rebre el nom de Francesc Macià, i que s'inauguraria ja passada la guerra el 1941, amb el nom de *Grup Escolar José Antonio*².

Un altre dels fets importants és que moltes de les escoles religioses es van suprimir, i alguns edificis van ser confiscats i es van crear algunes noves escoles de titularitat pública. Alguns centres també van canviar de nom. L'Ateneu, per exemple, es trobava a la Rambla i es va anomenar Pau Iglesias en un primer moment i Natatxa, finalment. L'edifici de les Tereses també va ser confiscat i va

---

² Veure *Gestions pel nou Grup Escolar i Espais de memòria: ESCOLA POMPEU FABRA I*

rebre el nom d'Escola Lenin, el de les Providències; Espartacus, el dels Escolapis Epicuri i l'antiga casa de Manuel Girona es va dir Joaquim Costa (situat al carrer de l'Aigua). Mentrestant, les escoles privades van continuar existint. Exemples de continuïtat van ser l'Acadèmia Carbonell o l'Acadèmia Vilanova.

Un fet important a Vilanova i la Geltrú va ser que en aquells anys es va crear una Escola Municipal de Música.³

- **Als senyors mestres de les escoles nacionals.**

“Per circular de la Direcció General de primera ensenyança de 24 del mes en curs, inserida a la Gaceta de Madrid del dia 25, s’ha disposat;

Que els senyors Mestres es proveeixin de la bandera republicana, amb càrec a l’actual pressupost de la respectiva escola, quedant autoritzats per a realitzar la transferència de crèdit que calgui.

Que durant les hores de classe deuen onejar la bandera nacional republicana.

En canviar l’ensenyança monàrquica per a la republicana, deurà explicar-se als alumnes la significació de l’acte; els fets correguts a Espanya durant aquests darers temps fins l’adveniment de la República; l’exemple del civisme de que ha donat mostra el nostre poble; l’admiració de que som objecte per tot el món; la gran reserva moral que significa Espanya en l’ordre internacional i l’esperança i optimisme justificat que hom observa en el poble espanyol des de que tèn consciència d’ésser sobirà dels seus destins propis. Els Mestres en fi, aprofitant aquesta avinentesa, poden i deuen donar una lliçó de ciutadania, emprant els conceptes més enlairats.

Del rebut de la present se servirà vostè signar en la circular original, esperant que a la major brevetat possible, es duran a terme els desigs patriòtics de la Direcció general, i ensems, se servirà assabentar-me la data en la qual comenci onejar la bandera republicana a l’escola que vosté tan merescudament dirigeix.

Vilanova i la Geltrú, 28 d’abril de 1931.

L’ALCALDE”

---

³ BARBACIL, JUDITH. (2008) *Els nostres records d’escola*. Ajuntament de Vilanova i la Geltrú. núm 7. (Col·lecció: La Memòria del Futur) Taller Història a les nostres mans – Dones amb memòria. pg. 56

Per saber-ne més...

BARBACIL, JUDITH. (2008) *Els nostres records d'escola*. Ajuntament de Vilanova i la Geltrú. núm 7. (Col·lecció: La Memòria del Futur) Taller Història a les nostres mans – Dones amb memòria.

GARCIA, Ma. Providència. (1993) *L'Escola Montessori de Vilanova i la Geltrú. La casa dels nens*. Miscel·lània Penedesenca.

LLEÓ ALBÀ, Anna. (2000) *L'Abans. Recull Gràfic 1873-1965*. Efados. Ajuntament de Vilanova i la Geltrú

LLORENS, T i MANSILLA, R. (1992) *Educació Primària catalana, Vilanova i la Geltrú, 1900-1938*. Inèdit.

PUIG I ROVIRA, F. X. (1992) *L'ensenyament a Vilanova durant la guerra Civil (1936-1939)*. Miscel·lània Penedesenca, IEP.